

MODULLI-KOMPETENTLI YONDASHUV VA UNI AMALGA OSHIRISH

Sanobar Ashurova

Pedagogik innovatsiyalar instituti

“Innovatsion loyihalar, fan va ta’lim
texnologiyalari transferi” bo‘lim boshlig‘i, p.f.n., prof.

Annotatsiya:

Ushbu maqolada modulli-kompetentli yondashuvni amalga oshirishning dolzarbligi va ahamiyati, uni amalga oshirish texnologiyasining tarkibiy qismlari va ularning mazmuni yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: professional ta’lim, kompetentli yondashuv, ta’lim natijalari, pedagogik loyihalash, modulli-kompetentli yondashuv, modulli ta’lim, ta’lim mazmuni, modulli dastur, funksional xarita.

Modulli - kompetentli yondashuv - bu ta’lim jarayonini tashkil etish modeli bo‘lib, unda o‘quvchining kasbiy kompetensiyalari yig‘indisi ta’lim maqsadi bo‘lib xizmat qiladi hamda kasbiy ta’lim mazmuni va tuzilishini modulli qurishdan unga erishish vositasi sifatida foydalaniladi.

Ushbu yondashuv ta’limning nazariy va amaliy qismlarini optimal tarzda birlashtirish, ularni integratsiyalash imkonini beradi. Bu nazariy bilimlarning kompetensiyalarni o‘zlashtirish jarayonida tutgan o‘rni va rolini qayta ko‘rib chiqishni, ularni tartibga solish va tizimlashtirishni ta’minlaydi, bu esa natijada o‘quvchilar motivatsiyasining oshishiga olib keladi. Modulli - kompetentli yondashuvni ta’limga texnologik yondashuv bilan bog‘lash mumkin, uning maqsadi berilgan sharoitlardan (ijtimoiy buyurtma, ta’lim yo‘riqnomalari, maqsadlari va ta’lim mazmuni) boshlab ta’lim jarayonini loyihalashdan iborat. O‘ziga xoslik shundan iboratki, ta’lim jarayoni belgilangan maqsadlarga erishishni kafolatlashi kerak.

D.V.Chernilevskiyning fikriga ko‘ra, professional ta’lim muassasasidagi ta’lim mazmuni, kasbiy yo‘naltirilgan bilimlardan tashqari, sog‘lom fikrni - dunyoviy, amaliy donolikni; harakatlarning oqibatlarini oldindan ko‘ra bilish, xatti-harakatlar sohasida muhimlarini tasodifiy yoki ahamiyatsizdan ajratish qobiliyati; eng katta haqiqiy foyda keltiradigan yechimlarni tanlashni ta’minlashi kerak [8].

V.P.Bespalkoning ta’kidlashicha, ta’lim mazmuni ta’lim oluvchilar tomonidan o‘zlashtirilgan kasbiy faoliyatning yo‘naltiruvchi asosini (xususiyatlar, qoidalar, tamoyillar, algoritmlar, metodlar, xususiyatlar) tashkil etuvchi zarur ma’lumotlarni aks ettiradi.

Ta’lim mazmunini o‘zlashtirish - ta’lim muassasasi bo‘lajak mutaxassisga nisbatan amalga oshirishi kerak bo‘lgan maqsaddir. Bu maqsadni amalga oshirish ta’lim mazmunidir.

Ta'limning mazmunli tomoni uni o'quvchilarga yetkazish va o'zlashtirish texnologiyasidan, ya'ni ta'lim metodlaridan (usullaridan) ajralmasdir.

Biz "kompetensiya" va "kompetentlik" tushunchalarini farqlaymiz va ma'lum faoliyat natijalari (ta'lim natijalari) haqida gap ketganda "kompetensiyalar" so'zidan foydalanamiz. Kompetentlik sub'ektning (individual, guruh, tashkilot) xususiyatlarini bildiradi. Kasbiy kompetensiyalarga quyidagilar kiradi: kasbiy faoliyatning ma'lum bir sohasi bilan bog'liq bo'lgan *maxsus* kompetensiyalar, u shaxsning ma'lum bir kasbiy vazifalar sinfini samarali hal qilishga tayyorligini ifodalaydi; *asosiy* kompetensiyalar insonning boshqa odamlar bilan muloqot qilish, muammolarni hal qilish, hamkorlik qilish, axborot bilan ishlash va boshqalar bilan bog'liq bo'lgan turli kasbiy sohalar uchun umumiy vazifalarni hal qiladi.

Shunday qilib, har bir kompetensiya ma'lum ko'nikmalar to'plami bilan tavsiflanadi, ularning o'zlashtirilishi ushbu faoliyat turini o'zlashtirishga imkon beradi. Ko'nikmalarni tor, texnologik ma'noda emas, balki "shaxsning hissiy, intellektual, kuchli irodali, ijodiy, hissiy fazilatlarini o'z ichiga olgan murakkab tarkibiy shakllanishlar" sifatida ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Modulli – kompetentli yondashuvni amalga oshirish texnologiyasining mazmunli tarkibiy qismi xodimning malakasini tashkil etuvchi bir qator kasbiy (ish) vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan maxsus va asosiy kompetensiyalar to'plamida aks ettiriladi.

Ushbu yondashuvni amalga oshirish yangi ta'lim dasturini ishlab chiqishni talab qiladi. Har qanday o'quv fanining mazmunini loyihalashda, ta'lim oluvchilar tomonidan o'rganilayotgan fanlarning har biri ularning umumiy kasbiy ta'limiga fundamental hissa qo'shishiga ishonch hosil qilish juda muhim, shunda fanni o'qitish emas, balki mutaxassislik ta'limi kerak, degan tamoyilga amal qilinadi.

Modulli-kompetentli yondashuv doirasida malaka birligi ta'lim mazmunining ta'lim jarayonida bir yoki bir nechta modullari shakllanadigan kasbiy kompetensiya (maxsus yoki asosiy) hisoblanadi. Kompetensiyalarga asoslangan ta'lim modulli dasturlar shaklida samarali amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ашурова С.Ю. Профессиональная компетентност как объект отсенки //Ж. Молодой ученый. – 2012. № 4. – С. 414-417.
2. Беспалько, В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П. Беспалько. - М.: Изд-во ИРПО, 1996. - 336 с.
3. Модульно-компетентностный подход в российской системе довузовского профессионального образования: Теория и практика: Коллективная монография / Под ред. Н.Ю. Посталюк. – Самара, 2006. – 187 с.
4. Muslimov N.A. "Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. - T.: Fan, 2004 - 126 b.

5. Назаров В.Л. Профессиональное образование и социальное парт-нерство в работе с молодежью: монография, – М.: 2022.
6. Олейникова, О.Н., Разработка модульных программ, основанных на компетенциях / Олейникова, О.Н., Муравьева А.А., Коновалова Ю.В., Сартакова Е.В.: Учебное пособие. - М.: Альфа-М, 2005. - 160 с.